

Ahmet Durić – jedna partizanska priča

Likovi zavičaja

OMER HAMZIĆ

.....

PRIPADA O JE, kako se to ranije govorilo, generaciji naprednih gračaničkih omladinaca, koji su se u uzburkanom vremenu pred Drugi svjetski rat zanosili uvjerenjem da mogu promijeniti svijet, da izopačenosti jednog društvenog sistema mogu ispraviti i usmjeriti u nekom humanijem, pravednijem smjeru. Pripadao je grupi gračaničkih omladinaca koji su poticali iz uglednih ulemanskih, posjedničkih, jednom riječju, dobro stojećih građanskih familija, koji svojim porijeklom nisu imali takozvani “klasni pedigree” (što bi se reklo, nisu bili socijalno ili klasno ugroženi), ali su u tadašnjem lijevom političkom pokretu, koji je predvodila KPJ, vidjeli izlaz iz opće društvene hipokrizije, siromaštva i bijede najširih društvenih slojeva u neko novo i pravednije društvo. Drugim riječima, oni su te ideje prihvatili iz čistog uvjerenja, vjerujući u svoje mladalačke ideale, iskreno i bez ostatka, “od volje, a bez nevolje”.

Iz današnje perspektive tek se može vidjeti kakvi su to bili sanjari i romantičari u onim

i koliki gubitnici u ovim vremenima – nakon sveopćeg sloma tih njihovih ideala.

U gračaničkoj čaršiji, pred Drugi svjetski rat, dominirale su dvije političke opcije: Spahinovci, koji su se okupljali u lokalnom ogranku JRZ (Jugoslovenske radikalne zajednice) kao vladajuće, na čelu sa gračaničkim advokatom Hamidom Hadžiefendićem i Mačekovci, koji su se okupljali oko Muslimanske organizacije Hrvatske seljačke stranke, kao opozicione opcije, čija je personifikacija u Gračanici bio kadija Ibrahim ef. Mehinagić, tada na dužnosti predsjednika Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva. Grupa naprednih omladinaca u Gračanici, koja se u to vrijeme najviše okupljala oko Narodne biblioteke, nije mogla “pronaći sebe” u političkim sučeljavanjima spomenute dvije opcije, od kojih je jedna manje-više naginjala prosrpskoj, a druga prohrvatskoj političkoj opciji. Ahmet Durić je bio jedan od najaktivnijih članova te, lijevo orijentisane grupe gračaničkih omladinaca.

Rođen je 4.6.1918. godine u Gračanici kao najstariji sin Smail-ef. Durića, koji je, kao kadija, službovao u više mjesta Bosne i Herce-

Ahmed Durić

govine, a najviše u Gračanici. Smail-efendi-ja je bio oženjen iz ugledne gračaničke familije Mehinagića. Njegova supruga Emina, sa kojom je izrodio šestoro djece bila je kćerka Arif ef. Mehinagića i rođena sestra Rifatage i spomenutog kadije Ibrahim-efendije Mehinagića. Osim Ahmeta, imali su još dva sina – Ekrema i Nusreta, te tri kćerke – Lejlu, Bahriju i Subhiju (koja je rano umrla). Tokom Drugog svjetskog rata, svi su bili na strani NOP-a: Ahmet se, početkom 1942. priključio jednoj ustaničkoj grupi u Kostajnici (u blizini Doboja), Ekrem je otišao u Prvu proletersku, Nusret i Bahrija djelovali su u jednom skojevskom aktivu u Gračanici.

Osnovnu školu Ahmet je završio u Gračanici, potom građansku u Tuzli i srednju tehničku u Sarajevu. Po završetku školovanja, jedno vrijeme radio je u Ljubljani, potom u Beogradu, odakle je u prenosio napredne ideje radničkog i sindikalnog pokreta u Gračanicu. U godinama pred Drugi svjetski rat djelovao je među mladim radnicima u Gračanici, okupljenim u podružnicu URS-ovih sindikata (koji su bili pod uticajem KPJ). Od 1940. godine bio je u rukovodstvu jednog lokalnog ogranka sindikata u kojem se okupljalo oko 40 radnika. Iz tog perioda rado se sjećao svojih sindikalnih drugova: Kemala Prohića,

Džemala Šuše i Mustafe Ustavdića.¹ U isto vrijeme bio je aktivan i u skojevskoj organizaciji u Gračanici, koja se organizaciono ustrojavala upravo tokom 1940. godine.²

Na osnivačkom sastanku partijske ćelije u Gračanici, početkom marta 1941. godine, kandidovan je za člana KPJ.³

Aprilski rat, 1941. godine, zatekao ga je u bivšoj jugoslovenskoj vojsci. Nakon kapitulacije, vratio se u rodnu Gračanicu, pokušavajući da se partijski poveže i aktivira u antifašističkom pokretu. Zajedno sa ostalim svojim drugovima, koji su se našli u Gračanici, prvo je pomagao, a potom nastavio druženje sa lijevo orijentisanim omladincima iz slovenačkih familija koje su u ljeto 1941. godine bile internirane u Gračanicu.⁴ U međuvremenu, uslijedila su hapšenja nekoliko skojevaca (Kemal Prohić i dr.), potom hapšenje i definitivno odlazak gračaničkog partijskog sekretara Vele Šuputa za Beograd.⁵ U takvim okolnostima, dok se pod komunističkim vodstvom pripremao ustanak na Ozrenu, u Gračanici su preostali aktivisti i simpatizeri KPJ bili gotovo pasivni. Ostali su bez partijskog rukovodioca, a samim tim i bez partijskih veza. Ni nakon izbijanja ustanka, niko iz Gračanice nije se priključio ustanku. Razloga za to bilo je više: od nepouzdatih veza sa Ozrenom i ustaške represije po Gračanici, pa do ispoljavanja sve jačih četničkih tendencija i obilježja u ustanku.

Početkom januara 1942. godine Ahmed Durić se, po vojnom pozivu tadašnjih vlasti, morao javiti u jednu domobransku jedinicu u blizini Doboja (Osječani), odakle je, uz pomoć partijske veze, 10. 3. 1942. godine, prebjegao u partizanski bataljon (na sektoru Svjetliča – Kostajnica u blizini Doboja), u kojem su najveći uticaj imali komunisti Nikola Čelić i Ismet Kapetanović. Za njegovo

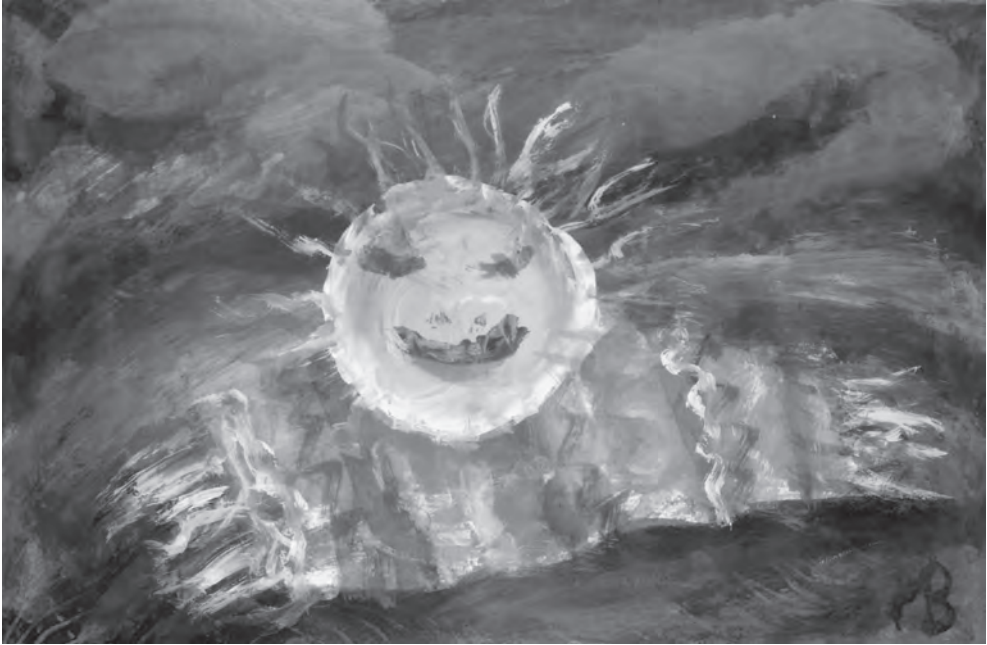
¹ Esad Tihiić, Omer Hamzić, *Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji*, Gračanica 1988., 106

² *Nav. djelo*, 114

³ *Nav. djelo*, 107

⁴ *Izjava Ahmeta Durića od 15. 3. 1962. godine*, Zavičajna zbirka Gračanica (bez signature)

⁵ *Izjava Mustafe Ustavdića od 10. 11. 1957. godine*, Zavičajna zbirka Gračanica (bez signature)

bjekstvo iz domobranske jedinice na ustaničku teritoriju ubrzo se doznalo u Gračanici, pa je za njim raspisana potjernica.¹

U međuvremenu, Ahmed Durić se, po naređenju komandanta Odreda, zajedno sa još nekoliko drugova muslimanske nacionalnosti iz okoline Modriče, prebacuje na Ozren, gdje su ih, na njihovo veliko iznenađenje dočekali "pročetnički elementi" kao ubačene ustaše. Zato je komandant Odreda Todor Vujasinović i odlučio da ih prebaci (skloni) u Zenički odred, sa zadatkom da u Srednjem dočekaju Proleterski bataljon, sa Svetozarom Vukmanovićem Tempom na čelu. Po dolasku Proleterskog bataljona u Srednje, ta se grupa priključuje Bataljonu i kao dio njegovog pratećeg voda ponovo vraća na Ozren.

Po dolasku Bataljona na Ozren, 18. 4. 1942. godine, u okolini Brezika, izveden je poznati četnički udar, pod rukovodstvom Cvijetina Todića, koji će nakon toga definitivno zavladatai na teritoriji Ozrena. U tim borbama na obje strane bilo je više poginulih i teško ranjenih, među kojima je teško ranjavanje u

nogu doživio i Ahmed Durić.² Pošto je bio nepokretan, nije se mogao povući sa Bataljonom, već se, uz pomoć nekih svojih poznanika, prebacio u bolnicu na Brezicima, gdje je izvjesno vrijeme ležao pod tuđim imenom. Nakon izvjesnog vremena, procijenivši da bi ga četnici mogli otkriti, sklonio se kod svog predratnog poznanika Ranka Lazarevića u Prenji kod Karanovca, koji će ga, zajedno sa svojom suprugom Vidom ilegalno liječiti, sve do konačnog oporavka. Skrivati muslimana u četničkom okruženju bio je veliki rizik za porodicu Lazarevića. Ali - ljudstvo je bilo jače od opasnosti. Ahmed Durić nikada to nije zaboravio. Svoje spasioce tretirao je kao dio porodice - sve do njihove smrti. Toplo ljudsko prijateljstvo stvoreno u ratu njegovalo se godinama poslije rata.

Pošto se dobro oporavio, krijući se kod Laztarevića, u jesen 1942. godine, uz pomoć svoje porodice i poznanika, Ahmed Durić prebacuje se u Grapsku, kod hadžije Huseina Rašidagića. Tu se povezuje sa partijskim aktivistima na Trebavi, među kojima su bili Edhem Čamo, Dedo Trampić i dr.

¹ Izjava Mustafe Ustavdića od 10.11.1957., zavičajna zbirka Gračanica (bez signature).

² Izjava Todora Vujasinovića od 4. 11. 1957. godine, Zavičajna zbirka Gračanica (bez signature)

Nakon Sutjeske i proboja jake partizanske grupacije u istočnu Bosnu, koju je predvodila Druga proleterska divizija, 5. 8. 1943. godine, u većoj grupi aktivista iz Suhog Polja, Lipca, Kostajnice i Grapske, uključuje se u 4. crnogorsku brigadu Druge proleterske divizije. Kao politički komesar bataljona, sa tom jedinicom učestvuje u oslobođenju Beograda, potom u borbama u Sremu i Slavoniji, oslobođenju Zagreba i Slovrije.

Po završetku Drugog svjetskog rata, raspoređen je na dužnost političkog komesara armijske bolnice u Skoplju. Na svoju molbu, 1947. godine, premješten je na službu u Sarajevo (kako bi obezbijedio školovanje sestri Bahri i bratu Nusretu), a odatle, već sljedeće godine raspoređen je na dužnost zamjenika direktora brodogradilišta Uljanik u Puli. Nakon kraćeg vremena, ponovo je vraćen na službu u Sarajevo, gdje je sve do svog pensionisanja, 1954. godine, bio na dužnosti instruktora u Političkoj upravi Komande Sarajevske vojne oblasti. Završivši kao penzioner višu ekonomsku školu, ponovo se aktivirao i zaposlio u Ministarstvu zdravlja, a kasnije u Izdavačkom preduzeću "Svjetlost" u Sarajevu.

Kao i mnogi drugi iz njegove generacije, nije mirovao ni u mirovini. Djelovao je u mnogim tadašnjim društveno-političkim organizacijama i udruženjima, kulturnim i sportskim, posebno boračkim.

Nikada nije prekidao veze sa rodnom Gračanicom. Interesovao se za društveno-ekonomski razvoj svog zavičaja, pomagao koliko je mogao, često bio privredni ambasador Gračanice u Sarajevu, jedno vrijeme obavljao je savjetodavnu funkciju u tadašnjim velikim

gračaničkim privrednim organizacijama kao što je bio "Inko" i "Trgoprodukt". Za njegovo ime vezuje se dolazak akademika Josipa Bača u Gračanicu, 1985. godine, koji je otkrio, a zatim i aktivno učestvovao u aktiviranju ogromnog prirodnog potencijala termomineralnih voda u Gračanici.

Stariji Gračanlije i sada se sjećaju susreta i razgovora sa Ahmetom Durićem. Uvijek je bio spreman da pomogne, da posavjetuje, pruži informaciju. Radovao se svakom uspjehu lokalne vlasti, posebno na planu privrednog razvoja. Mnogim privrednim rukovodiocima "otvarao" je vrata važnih bankarskih i drugih institucija po Sarajevu... Nakon toga bi se sklapali važni poslovni i drugi aranžmani od značaja za razvoj pojedinih preduzeća u Gračanici...

Iako u poodmaklim godinama i narušenog zdravlja, za vrijeme agresije i rata za Bosnu i Hercegovinu (1992. – 1995.) ostao je u opkoljenom Sarajevu, da dijeli sudbinu sa svojom porodicom, komšijama i prijateljima, sa svojim narodom, da ohrabri mlade, da pomogne koliko može. Dosljedan antifašista, nekadašnji skojevac, partijac i Titov partizan nije mogao drugačije.

Bio je i ostao stamena časna ličnost partizana i aktiviste koja se nikada nije kolebala u borbi za slobodu, prava i bolji život svakog čovjeka pod nebeskom kapom. "Pamtit ćemo te, družo Ahmete, samo po dobru, jer ništa nedobrog nisi posjedovao", poručio je Vaso Radić na posljednjem ispraćaju svog komšije i ratnog druga, 6. 1. 2005. godine.

U ime njegove rodne Gračanice, njegovih drugova i prijatelja, od njega se oprostio Alija Gazibegović, predsjednik općinskog odbora SUBNOAR-a Gračanica.